

HJORT

NOTAT

Til: Forandringsfabrikken Stiftelse v/ Arild Bjørndal

Fra: Advokatfirmaet Hjort DA v/ advokatene Kristian Brandt og Håvard Nybakk Vang
Ansvarlig advokat: Kristian Brandt

Dato: 13. januar 2023

Vår referanse: M 3821547.1

VURDERING AV KPMGS UNDERSØKELSE

1 INNLEDNING

På oppdrag fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har KPMG gjennomført en undersøkelse av mulige kritikkverdige forhold i Forandringsfabrikken i perioden 2018 til 2022. Undersøkelsen var foranlediget av den negative medieomtalen Forandringsfabrikken var gjenstand for våren 2022, et skriftlig varsel Bufdir mottok i juni 2022 fra en forelder samt en rapport fra Arbeidstilsynet i 2021. Et av formålene med undersøkelsen var å skaffe informasjon for å vurdere det videre samarbeidet mellom Forandringsfabrikken og Bufdir.

KPMG har angitt følgende fire hovedtemaer for undersøkelsen: 1) «barn og unges trygghet», 2) «undersøkelsene og metodisk kvalitet», 3) «forholdet mellom styret og daglig leder: hvordan ble kritikken håndtert?», og 4) «Bufdirs krav og rutiner med hensyn til samarbeidspartnere og søkere/mulige tilskuddsmottakere som involverer barn og unge». I rapporten av 27. november 2022 konkluderer KPMG med at det foreligger kritikkverdige forhold i tilknytning til samtlige hovedtemaer.

På bakgrunn av opplysningene som fremgår av KPMGs rapport, mottok Forandringsfabrikken 16. desember 2022 et forhåndsvarsel fra Bufdir etter forvaltningsloven § 16. I forhåndsvarselet fremgår det at Bufdir vurderer å omgjøre vedtakene om tildeling av tilskudd samt at de vurderer å fatte vedtak med krav om tilbakebetaling av allerede utbetalt tilskudd for tilskuddsåret 2022.

Hjort er bedt om å foreta en vurdering av KPMGs undersøkelse. Vurderingene våre av KPMGs undersøkelse er konsentrert om rapportens punkt 3 «Barn og unges trygghet», da Bufdir i hovedsak bygger forhåndsvarselet på opplysninger derfra. Når det gjelder rapportens punkt 4 «FFs undersøkelser og rapporter om disse», påpeker vi at denne delen av undersøkelsen i langt mindre grad er preget av de metodiske svakhetene vi avdekket i rapportens punkt 3.

Våre vurderinger er basert på følgende dokumenter:

- Rapport fra KPMG av 27. november 2022
- Retningslinjer for undersøkelsen av 30. august 2022
- Faktagrunnlag, oversendt Forandringsfabrikken for kontradiksjon
- Forandringsfabrikkens kommentarer til faktagrunnlaget
- Diverse retningslinjer og rutiner for Forandringsfabrikken
- Tilskuddsbrev og Forandringsfabrikkens søknader om tilskudd for den aktuelle perioden

I tillegg har vi hatt samtaler med Arild Bjørndal, Marit Sanner og Hilde Ordemann.

Vår hovedkonklusjon er oppsummert i punkt 2 nedenfor. I punkt 3 redegjør vi for det rettslige rammeverket for eksterne undersøkelser, før vi i punkt 4 foretar en vurdering av KPMGs undersøkelse.

2 HOVEDKONKLUSJON

Oppsummert er vår hovedkonklusjon at KPMGs undersøkelse ikke er gjennomført i henhold til alminnelig anerkjente prinsipper for denne typen undersøkelser.

3 RETTSLIGE RAMMER FOR EKSTERNE UNDERSØKELSER

Det finnes ingen lover eller forskrifter som direkte regulerer gjennomføringen av eksterne undersøkelser. De rettslige rammene er derfor i stor grad basert på ulovfestet rett.

Hvis oppdragsgiver for undersøkelsen er et offentlig organ, vil forvaltningslovens alminnelige regler om saksbehandling gjelde for gjennomføringen. Dette innebærer blant annet at reglene om habilitet og taushetsplikt får anvendelse. Videre vil også alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper om forsvarlig saksbehandling gjelde.¹ Dersom undersøkelsen er en del av forberedelsen av et enkeltvedtak, gjelder også reglene om enkeltvedtak i forvaltningsloven, og da særlig reglene i forvaltningsloven kapittel IV.

Uavhengig av hvem som er oppdragsgiver, må undersøkelser følge alminnelig anerkjente prinsipper, slik disse kommer til uttrykk i blant annet NOU 2009: 9 «Lov om offentlige undersøkelseskommissjoner».² Det er for eksempel sikker rett at enhver undersøkelse må ivareta grunnleggende rettssikkerhetsgarantier, slik som hensynet til kontradiksjon, vern mot selvinkriminering mv.³

Ved gjennomføringen av eksterne undersøkelser, er det vanlig å anvende Advokatforeningens retningslinjer for private granskinger, så langt de passer. Disse retningslinjene gir anvisning på forsvarlig saksbehandling i eksterne undersøkelser og benyttes rutinemessig i granskinger eller undersøkelser gjennomført av advokater og andre, på oppdrag fra både offentlige og private virksomheter. Advokatforeningens retningslinjer er ikke rettslig bindende, men er å regne som

¹ I juridisk teori er det tatt til orde for at de samme hensyn og forsvarlighetskrav gjør seg gjeldende for både offentlig og private undersøkelser, se Bjønness-Jacobsen. *Gransking etter aksjelovene* (2022) s. 265 og Welstad. *Gransking av Johan Giertsen* (2009) punkt 2.

² Se også Giertsen, *Gransking* (2008)

³ Se bl.a. Giertsen. *Gransking* (2008) kap. 5 og 7.

anbefalinger for advokater som er medlem av Advokatforeningen. Ettersom retningslinjene er Advokatforeningens egne, har de ikke direkte betydning for undersøkelser gjennomført av andre yrkesgrupper. Retningslinjene gir imidlertid uttrykk for alminnelig anerkjente prinsipper for granskingsarbeid, bygget på blant annet NOU 2009: 9, og har derfor hatt stor betydning for eksterne undersøkelser/granskinger generelt. Mange av problemstillingene som behandles i retningslinjene, har relevans også for granskinger utført av andre faggrupper enn advokater. Retningslinjene gir blant annet uttrykk for grunnleggende rettssikkerhetshensyn og saksbehandlingsprinsipper for granskingsarbeid.

Det fremgår ikke av KPMGs rapport om Advokatforeningens retningslinjer er lagt til grunn for undersøkelsen. Selv om KPMG ikke var rettslig forpliktet til å gjennomføre undersøkelsen etter Advokatforeningens retningslinjer, er det likevel etter vår vurdering grunnlag for å vurdere undersøkelsen etter prinsippene for private granskinger, slik disse er nedfelt der. Som det fremgår av Bufdirs behovsbeskrivelse, var et av formålene med undersøkelsen å skaffe informasjon for å vurdere om samarbeidet med Forandringsfabrikken kunne fortsette, og det ligger i dette at undersøkelsen kunne lede til et enkeltvedtak fra Bufdir om omgjøring av tilskuddsvedtakene. Det står dermed mye på spill for Forandringsfabrikken, noe som underbygger at det må stilles klare rettssikkerhetskrav til saksbehandlingen og innholdet i rapporten. Det er for øvrig ikke opplyst i KPMGs rapport om forvaltningslovens alminnelige regler er lagt til grunn eller om reglene for saksforberedelse av enkeltvedtak er fulgt.

I punkt 4 nedenfor, vil vi foreta en vurdering av følgende forhold ved KPMGs undersøkelse:

- Mandat og retningslinjer for undersøkelsen
- Innhenting av opplysninger
- Beviskrav og bevisvurdering
- Ivaretagelsen av Forandringsfabrikkens rettssikkerhet, herunder retten til kontradiksjon
- Overordnet om vurderingene i rapporten

4 VURDERINGER AV KPMGS RAPPORT

4.1 Mandat for undersøkelsen

4.1.1 Rettslig utgangspunkt

I henhold til alminnelige prinsipper for granskingsarbeid skal rammene for undersøkelsen fastlegges i et mandat, jf. forutsetningsvis Advokatforeningens retningslinjer punkt 2.1. Her fremgår det at ansvaret for å «fastsette mandatet for granskningen og rammene for granskingsutvalgets arbeid» tilligger oppdragsgiveren. I kommentaren til retningslinjene punkt 2.1 heter det videre at

«Mandatet må være presist og klart formulert. Hvis det er uklarhet i mandatet, er det granskingsutvalgets ansvar å gi en tilbakemelding til oppdragsgiver med hensyn til eventuelle tolkningsspørsmål. [...]»

Innenfor mandatets rammer har granskerne rett og plikt til å utrede og vurdere saksforholdet. Det er derfor viktig at mandatet utarbeides både presist og vidt nok, slik at det er egnet til å svare ut de forholdene oppdragsgiver ønsker undersøkt. Mandatet bør videre avklare hva undersøkelsen skal ende

opp i, herunder om granskerne skal drøfte om normer og regler er overtrådt og om subjektiv skyld skal vurderes.⁴ Mandatet er av den grunn viktig for å sikre forutberegneligheten til de berørte.

4.1.2 Vurdering

Hjort har ikke mottatt dokumentasjon som tilsier at det er utarbeidet et eget mandat for KPMGs undersøkelse. I rapportens punkt 2.1 «Bakgrunn og KPMGs mandat», har KPMG i stedet gjengitt deler av Bufdirs behovsbeskrivelse fra utlysningen av oppdraget. På side 80 i rapporten er behovsbeskrivelsen tatt inn i sin helhet, med unntak av punkt 3 «Krav til tjenesten som tilbyder skal levere».

I behovsbeskrivelsen punkt 2 er det angitt at «hovedfokuset» for undersøkelsen skal være «metodiske og etiske problemstillinger knyttet til FF involvering av barn og unge i deres fremgangsmåter og konsekvenser for FFs troverdighet som samarbeidspartner for Bufdir». Videre opplistes tre punkter som beskriver «krav og forventninger fra Bufdir til FF», og som undersøkelsen skal ta utgangspunkt i. Derneft opplistes en rekke spørsmål undersøkelsen skal besvare.

Spørsmålene er i seg selv presist formulert. Det er imidlertid vanskelig å forstå hvilke forhold de knytter seg til, og hva som skal inngå i undersøkelsen, uten å ha kunnskap om innholdet i medieomtalen samt rapporten fra Arbeidstilsynet. I tillegg mangler behovsbeskrivelsen en nærmere redegjørelse for hva som menes med sentrale begreper som «etiske problemstillinger» og «tryggheten til barn og unge». Etter Hjorts vurdering gir behovsbeskrivelsen derfor en upresis ramme for undersøkelsen, da den verken angir hvilke faktiske omstendigheter som skal undersøkes eller hvilke (rettslige) normer funnene skal vurderes mot.

KPMG har et selvstendig ansvar for å søke å få avklart uklarheter knyttet til mandatet. Under punkt 2.1 på side 11 i rapporten redegjør KPMG sin forståelse av behovsbeskrivelsen. Det heter:

«Undersøkelsen skal omfatte påstander om mulige kritikkverdige forhold med tilknytning til Bufdirs ansvarsområde som har kommet fram i offentligheten. Flere enkeltpersoner har påstått og varslet om mulige kritikkverdige forhold i offentligheten. Kritikkverdige forhold er manglende etterlevelse av lover, regler og etiske retningslinjer. Bufdir har pekt på noen generelle etiske krav og forventninger som er relevante, herunder at tilskuddsordningen er basert på et tillitsforhold mellom Bufdir og FF. Bufdir har presisert at saken reiser metodiske og etiske problemstillinger og stilt flere konkrete spørsmål som ønskes besvart. [...]»

Dette er en ren gjengivelse av behovsbeskrivelsen, uten at det klarlegges nærmere for de faktiske omstendighetene som skal kartlegges eller hvilke normer funnene skal vurderes mot. Heller ikke her er det redegjort for hva som menes med «etiske problemstillinger». Videre er det uklart hva KPMG legger i «at tilskuddsordningen er basert på et tillitsforhold mellom Bufdir og FF».

Etter vår vurdering er behovsbeskrivelsen dermed ikke utformet på en slik måte at den gir en hensiktsmessig og dekkende ramme for undersøkelsen. Dette er egnet til å svekke forutberegneligheten for de berørte partene.

⁴ Se blant annet Giertsen, *Gransking* (2008) kapittel 13 og NOU 2009: 9 punkt 22.1

4.2 Retningslinjer for undersøkelsen

4.2.1 Rettslig utgangspunkt

I henhold til alminnelige prinsipper for granskingsarbeid bør det i tillegg utarbeides retningslinjer for undersøkelsen. I Advokatforeningens retningslinjer er dette regulert i punkt 4.1:

«Granskningsutvalget bør så snart det er praktisk mulig utarbeide retningslinjer for utvalgets arbeid, herunder om informasjonsinnhenting, saksbehandling og berørte parter rettigheter. [...]»

I kommentaren til punkt 4.1 heter det at retningslinjene

«i så stor grad som mulig [må] tilpasses formålet med den aktuelle granskning. Dersom granskningen har karakter av etterforskning, herunder drøftelse av skyld, må utvalget særlig påse at kravene til kontradiksjon og de berørtes rettssikkerhet ivaretas.»

Etter punkt 4.1 bør retningslinjene regulere «informasjonsinnhenting, saksbehandling og berørte parter rettigheter». I henhold til kommentaren kan dette blant annet omfatte regulering av nåværende og tidligere ansattes medvirkning, retten til å la seg bistå av advokat, tillitsvalgt eller annen rådgiver, gjennomføring av intervjuer, herunder om det skal skrives referater og/eller benyttes lydopptak, adgangen til å holde vitner anonyme og hvordan granskerne skal forholde seg til dette, sikring av bevis, utforming av rapporten etc. I tillegg bør retningslinjene behandle rutiner for kontradiksjon samt berørte parter rett til innsyn før endelig rapport foreligger.

4.2.2 Vurdering

Hjort har mottatt KPMGs retningslinjer for undersøkelsen datert 30. august 2022. Disse retningslinjene inneholder følgende bestemmelser under punkt 3 «Rammeverk for undersøkelsen»: «Objektivitet», «Faktagrunnlaget», «Oppfordring om deltakelse – Frivillighet», «Tillitsperson», «Intervjuets innhold», «Referat», «Anonymitet» og «Personvern».

Etter Hjorts vurdering burde bestemmelsene vært utformet mer detaljert. Dette gjelder ikke minst siden KPMG ikke har henvist til andre retningslinjer og standarder, for eksempel Advokatforeningens retningslinjer. Retningslinjene burde for eksempel inneholdt nærmere opplysninger om hvordan innhentet informasjon skal håndteres. En betydelig svakhet ved retningslinjene er at de ikke inneholder bestemmelser om berørte parter rettigheter i forbindelse med undersøkelsen, verken rutiner knyttet til kontradiksjon eller prosedyren for fremleggelse av rapporten. Retningslinjene behandler heller ikke hvordan retten til å avgi anonyme forklaringer står seg mot retten til kontradiksjon.

4.3 Innhenting av opplysninger

4.3.1 Rettslig utgangspunkt

I henhold til forsvarlighetsprinsippet for granskingsarbeid, har granskerne plikt til å sørge for at saken er så godt opplyst som mulig. I Advokatforeningens retningslinjer er dette regulert i punkt 5.1:

«Granskningsutvalget skal påse at saken er så godt opplyst som mulig. Utvalget skal i den forbindelse innhente de opplysninger som anses nødvendige. Forklaringer av betydning for utvalgets konklusjoner bør avgis direkte til utvalget.»

Granskerne skal innhente de opplysningene som anses nødvendige for å utføre en forsvarlig undersøkelse innenfor mandatet. I kommentaren til retningslinjene punkt 5.1 er det presisert at en forutsetning for rapportens troverdighet, er et så korrekt faktum som mulig, noe som «forutsetter at granskingsutvalget undersøker et representativt materiale». Normalt vil det dreie seg om dokumenter fra oppdragsgiver og de berørte partene og samtaler med aktuelle personer.

Videre følger det av Advokatforeningens retningslinjer punkt 5.3 at både forklaringer og dokumenter som innhentes må sikres på en betryggende måte. Bakgrunnen for dette er at man skal ivareta hensynet til etterprøvnbarhet, slik at grunnleggende krav til rettsikkerhet, forutberegnelighet og kontradiksjon ivaretas. De som deltar i samtaler, vil videre ha rett til å gjøre seg kjent med og kommentere relevante forklaringer fra andre som relaterer seg til vedkommende.⁵

I utgangspunktet bør samtaler gjennomføres uten at andre enn granskerne og intervjuobjektet samt vedkommendes eventuelle rådgiver er til stede, jf. forutsetningsvis Advokatforeningens retningslinjer punkt 6.4. I kommentaren til retningslinjen er dette begrunnet i hensynet til å få frem en fri, korrekt og upåvirket forklaring. Dersom berørte likevel skulle ønske å være til stede, åpner bestemmelsen for det. Det må da foretas en interesseavveining mellom den berørtes behov for å være til stede og granskerens interesse i å motta en fri forklaring.

4.3.2 Vurdering

I vedlegg 2 til rapporten er det inntatt en oversikt over dokumentene KPMG har gjennomgått. Det dreier seg om dokumenter fra Forandringsfabrikken, Arbeidstilsynet, Bufdir, tidligere ansatte og proffer samt artikler i media. Oversikten består av 232 punkter. Hjort har ikke grunnlag for å vurdere om den innhentede dokumentasjonen utgjør et representativt utvalg. Redegjørelsen for KPMGs gjennomgang av dokumentasjon i rapportens punkt 2.4.4 fremstår imidlertid som grundig.

I rapportens punkt 2.4.5.1 fremgår det at KPMG hadde samtaler med 26 personer. Det dreier seg om tidligere ansatte og proffer i Forandringsfabrikken, nåværende ansatte i Forandringsfabrikken, nåværende proffer som arbeider på kontoret i Oslo (såkalt fagkonsulenter) samt nåværende ansatte i Bufdir. Av tidligere ansatte og proffer ble det gjennomført samtaler med henholdsvis fem og tre personer. Dette synes å være et begrenset utvalg, all den tid en sentral del av undersøkelsen handler om hvordan proffene har hatt det i møter med og i relasjoner til Forandringsfabrikken.

Det fremgår av KPMGs rapport at den ene anonyme personen henviste KPMG til andre personer, som også er anonyme. Det er i hovedsak fra disse personene kritikken mot Forandringsfabrikken kommer. Det er en klar risiko for at disse anonyme personene ikke har opptrådt uavhengig av hverandre, og at forklaringene kan være samordnet. KPMG problematiserer ikke denne åpenbare svakheten ved utvalget av intervjupersoner. Denne måten å velge ut intervjupersoner på gjør at det også kan reises spørsmål ved representativiteten av utvalget av intervjupersoner.

⁵ Se NOU 2009: 9 punkt 25.3.1 og 25.3.3

Videre fremgår det av rapportens punkt 2.4.6 at KPMG underveis mottok en rekke tips til ytterligere intervjuobjekter. Da det ikke var nok tid til å gjennomføre samtaler med disse, innhentet KPMG informasjon gjennom en skriftlig undersøkelse. Det er noe uklart hvor mange det dreide seg om. KPMG oppgir at de til sammen har vært i kontakt med «34 tidligere ansatte og proffer», samtidig som de oppgir at av de 26 personene de har snakket med, er seks av disse ansatt i Bufdir. Det synes å innebære at 14 personer besvarte den skriftlige undersøkelsen. Dette er imidlertid ikke klart ut fra beskrivelsen i rapporten. Etter vår vurdering er det derfor ikke mulig å få klarhet i hvor mange personer KPMG har vært i kontakt med, utover de 26 personene de har gjennomført samtaler med.

En betydelig svakhet med måten KPMG har innhentet opplysninger på er at flere tidligere ansatte og proffer har fått forklare seg anonymt. Det følger av grunnleggende prinsipper for granskingsarbeid at vektlegging av bevis fra anonyme kilder i en undersøkelse går på bekostning av rapportens troverdighet. Dette gjelder særlig fordi anonymitet begrenser mulighetene for kontradiksjon og verifisering av mottatte forklaringer.⁶ Se nærmere om dette i punkt 4.4 og 4.5. KPMG har for øvrig heller ikke oppgitt hvor mange som har forklart seg anonymt. Det fremgår flere steder i rapporten at det dreier seg om «[e]n rekke av de tidligere ansatte og proffer», noe som skulle tilsi at enkelte forklarte seg under fullt navn. Rapporten inneholder imidlertid ingen opplysninger om at ikke alle samtalen er gjennomført anonymt.

Videre er det etter vår oppfatning grunn til å stille spørsmål ved at det i samtalen med fagkonsulentene stilte et medlem av styret i Forandringsfabrikken, jf. rapportens punkt 2.4.5.4. Som redegjort for i punkt 4.3.1 kan det være egnet til å påvirke innholdet i forklaringen dersom andre enn granskerne og intervjuobjektet er til stede. KPMG har ikke redegjort hvorfor styremedlemmet deltok i samtalen eller interesseavveiningen som skal foretas i den forbindelse.

4.4 Beviskrav og bevisvurdering

4.4.1 Rettslig utgangspunkt

I henhold til alminnelige prinsipper for granskingsarbeid, skal beviskravet for undersøkelser som hovedregel være alminnelig sannsynlighetsovervekt. Det vil si at det må foreligge mer enn 50 prosent sannsynlighet for å legge et faktum til grunn. Kravene til bevis vil imidlertid avhenge av sakens karakter. Det kan derfor tenkes at det må stilles strengere krav enn alminnelig sannsynlighetsovervekt.⁷ Advokatforeningens retningslinjer fastslår derfor at granskerne skal «gjøre rede for hvilke regler om bevisvurdering og bevisbyrde [de] har lagt til grunn», jf. punkt 5.6.

I tråd med alminnelige prinsipper for bevisvurdering må granskernes konklusjon baseres på en helhetsvurdering av det samlede bevismaterialet. Granskerne bør i den forbindelse vurdere bevisenes relevans, herunder gjøre seg opp en mening om forklaringer og dokumenters gyldighet og betydning sett hen til mandatets problemstillinger. Hvis konklusjonen utelukkende er fundert på en ubegrunnet vurdering av såkalt «samlet beviskraft», vil det være egnet til å svekke undersøkelsens troverdighet.⁸

⁶ Se NOU 2009: 9 punkt 25.4

⁷ Se blant annet Bjønness-Jacobsen. (2022) s. 290, med videre henvisninger, samt forslag til Advokatforeningens reviderte retningslinjer punkt 4.6.

⁸ Se nærmere Bjønness-Jacobsen. (2022) s. 292.

I kommentaren til Advokatforeningens retningslinjer punkt 5.6 er det videre pekt på at granskerne kun «skal bygge på vurderinger og konklusjoner som kan henføres til åpne kilder, og at granskningsutvalget ikke kan bruke fortrolig informasjon direkte som avgjørelsesgrunnlag». Videre fremgår følgende:

«En forklaring gitt under løfte om anonymitet kan ikke tjene som en del av det faktiske grunnlaget for granskningsrapporten. Kan granskningsutvalget ikke verifisere eller underbygge informasjon gitt ved for eksempel tips, er forholdet ikke forsvarlig klarlagt. Vurderingene og standpunktene i en granskning må kunne godtgjøres og underbygges av opplysninger innhentet fra åpne kilder som kan undergis kontradiksjon.»

Videre vises det til følgende uttalelse fra NOU 2009: 9 punkt 25.4:

«Vektlegging av bevis fra anonyme kilder i en undersøkelsesrapport vil gå på bekostning av rapportens troverdighet. Dette gjelder særlig fordi et løfte om fortrolighet begrenser mulighetene for kontradiktorisk behandling. [...]

En forklaring gitt under løfte om anonymitet kan imidlertid ikke tjene som en del av det faktiske grunnlaget. [...] Vurderingene og standpunktene i undersøkelsesrapporten må kunne godtgjøres og underbygges av opplysninger innhentet fra åpne kilder og undergitt kontradiksjon.»

4.4.2 Vurdering

Verken rapporten eller retningslinjene for undersøkelsen inneholder informasjon om hvilke regler for bevisvurdering og bevisbyrde KPMG har lagt til grunn. Dette er en klar svakhet ved undersøkelsen.

Vi kan heller ikke lese ut av de konkrete vurderingene i rapporten hvilke regler om bevisvurdering og bevisbyrde KPMG har anvendt. Etter vår vurdering unnlater KPMG å foreta en fullstendig og selvstendig kontroll av det faktum de avdekker, men baserer seg i stedet på en ubegrunnet vurdering av de samlede bevisene i saken.⁹ Dette er gjennomgående for vurderingene i rapporten. Et eksempel er KPMGs konklusjon i rapporten punkt 3.6.3, som gjelder barn og unges trygghet på treff og camper organisert av Forandringsfabrikken. KPMG konkludere slik:

«KPMG har intervjuet tidligere ansatte og proffer som har beskrevet enkelte tilfeller av hendelser knyttet til seksuell omgang og noen bekymringer som ikke har blitt fulgt opp på en god nok måte av ansatte i FF. KPMG har ikke hatt mulighet for å kunne undersøke faktagrunnlaget for slike påstander innenfor rammen av denne undersøkelsen. KPMG mener det er sannsynlig at det har forekommet flere uønskede hendelser slik som beskrevet og at tiltak for å forebygge og følge opp ikke har vært gode nok.»

Konklusjonen om at det er «sannsynlig» at det har forekommet flere uønskede hendelser er ikke begrunnet nærmere under henvisning til det faktiske grunnlaget som er innhentet. Tvert om sier KPMG at de *ikke* har undersøkt faktagrunnlaget for påstandene nærmere.

⁹ Se blant annet vurderingen i punkt 3.4.3 og 3.5.4, der KPMG finner påstandene sannsynliggjort, uten å redegjøre nærmere for hvordan vurderer bevisene eller hvilket beviskrav de legger til grunn.

Vi bemerker for øvrig at det er noe merkelig at KPMG har gjennomført samtaler med åtte tidligere og tolv nåværende ansatte og proffer, samtidig som forklaringene til de tidligere ansatte og proffene gjennomgående synes å bli tillagt avgjørende vekt, uten at dette er begrunnet nærmere. Hvorfor bevisverdien skulle være større knyttet til forklaringer fra tidligere ansatte og proffer enn forklaringene fra nåværende ansatte og proffer er ikke vurdert eller forklart nærmere i rapporten.

Videre er det etter vår vurdering lagt for stor vekt på de anonyme forklaringene i KPMGs bevisvurdering. Det følger av klar granskingspraksis at for at KPMG skal kunne legge et faktum til grunn, må det godtgjøres og underbygges av opplysninger innhentet fra åpne kilder som er undergitt kontradiksjon. Om bruken av anonyme kilder uttaler KPMG følgende i rapportens punkt 2.4.7:

«Uavhengig av disse begrensninger i kontradiksjonsprosessen, er det etter KPMGs oppfatning mulig å foreta helhetsvurderinger av om påstandene fremstår som sannsynlige eller ikke. KPMG må likevel ta forbehold, men vi mener å ha godt grunnlag basert på de detaljerte opplysninger vi har mottatt fra de 34 tidligere ansatte og proffer vi har vært i kontakt med, herunder de 8 som har vært intervjuet og mønsteret i deres forklaringer samt annen dokumentasjon f.eks. beskrivelser fra navngitte tidligere ansatte og proffer i artikler i media og skriftlig varsel til Bufdir i juni 2022 etter en rekke medieoppslag i Psykologisk.no. Nærmere detaljer i dette fremgår av vurderingene i pkt. i kapitlene nedenfor.»

Vi er ikke enige i denne vurderingen, og kan ikke se at KPMG har godtgjort at de i tilstrekkelig grad har kunnet bygge på andre åpne kilder som kan verifisere informasjonen gitt i de anonyme samtaler. En rekke av de forholdene som fremkommer gjennom de anonyme samtaler er derfor ikke forsvarlig klarlagt, og kan ikke legges til grunn.

4.5 Ivaretagelsen av Forandringsfabrikkens rettsikkerhet, herunder retten til kontradiksjon

4.5.1 Rettslig utgangspunkt

I henhold til alminnelig prinsipper for granskingsarbeid skal de berørtes rettigheter ivaretas gjennom hele prosessen. Grunnleggende rettigheter er retten til innsyn og kontradiksjon. I NOU 2009: 9 fremgår blant annet følgende om dette:

«Kontradiktorisk behandling for en undersøkelseskommissjon vil innebære at den berørte som får sitt forhold undersøkt, må få varsel om dette og ha rett til å gjøre seg kjent med og til å uttale seg om sitt forhold, typisk ved å få og kunne bidra med opplysninger, rydde misforståelser av veien eller imøtegå opplysninger fremskaffet av andre. [...]

Innsyn er en forutsetning for kontradiksjon [...]. Den berørte har rett til informasjon av betydning for sitt eget forhold, og innsyn kan være en forutsetning for å kunne imøtegå argumentasjonen kommisjonen besitter.»¹⁰

Retten til kontradiksjon er behandlet i Advokatforeningens retningslinjer punkt 6.3. Det heter:

¹⁰ NOU 2009: 9 punkt 27.3.1 og 27.3.3.2

«Den berørte bør på anmodning gjøres kjent med granskningsutvalgets opplysninger av betydning for vedkommende, så fremt det kan skje uten skade for undersøkelsen eller for tredjepart. [...]»

Videre fremgår følgende om omfanget av innsynsretten i kommentaren til punkt 6.3:

«Omfanget og innholdet av det som forelegges den berørte, må være tilstrekkelig til at vedkommende forsvarlig kan ivareta sine interesser, og må fastlegges på bakgrunn av alvoret i og omfanget av saken. [...]»

Retten til kontradiksjon må dermed være reell, i den forstand at de berørte får tilstrekkelig og forsvarlig informasjon om de forholdene granskerne vil bygge konklusjonen på.

Andre sentrale rettigheter er retten til å la seg bistå på alle trinn av undersøkelsen samt retten til forhåndsinformasjon om rapportens innhold til den eller de som får sitt forhold undersøkt.¹¹

I tillegg kan det i denne saken reises spørsmål ved om undersøkelsen er en del av forberedelsen til et enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Partene i saken har i så fall rett til partsinnsyn etter reglene i forvaltningsloven §§ 18 og 19. I tillegg har parten rett til uoppfordret å bli foreholdt opplysninger etter forvaltningsloven § 17 andre og tredje ledd. Det er ikke omtalt noe sted i rapporten om forvaltningsloven er lagt til grunn for undersøkelsen. Dette er en klar svakhet, da eventuelle brudd på saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven på undersøkelsesstadiet kan ha betydning for et eventuelt etterfølgende vedtaks gyldighet.

4.5.2 Vurdering

KPMG beskriver kontradiksjonsprosessen i rapportens punkt 2.4.7. Det heter:

«Kontradiksjon er ivaretatt ved at den som har blitt intervjuet er blitt gjort kjent med saken og faktiske opplysninger som er av betydning for eget forhold. [...]»

Tidslinje og utkast til faktagrunnlag på vesentlige punkter er forelagt styreleder (AB) og tidligere daglig leder (MS) i FF for kommentarer i sluttfasen. [...]

En rekke av de tidligere ansatte og proffer KPMG har intervjuet har ønsket å være anonyme overfor nåværende ansatte og fagkonsulenter i FF. KPMG har i intervjuene stilt detaljerte spørsmål til de tidligere ansatte og proffer som har påstander om kritikkverdige forhold, f.eks. når hendelsen skjedde, hvem som var involvert, om det var eventuelle vitner til hendelsen (e), hvor ofte hendelsen forekom, om det ble forsøkt varslet internt etc. På grunn av manges ønske om å være anonym har KPMG ikke kunnet videreformidle disse mer detaljerte opplysningene til tidligere daglig leder (MS) og til styreleder i FF (AB).»

Hjort har mottatt faktagrunnlaget som ble forelagt styreleder og tidligere daglig leder. I faktagrunnlaget har KPMG inntatt en rekke påstander og sitater fra media. Deretter fremgår det at KPMG

¹¹ Se Advokatforeningens retningslinjer punkt 6.2 og 6.5 samt NOU 2009: 9 punkt 27.3.4 og 27.3.5

har snakket med tidligere ansatte og proffer som bekrefter påstandene, uten å gå nærmere inn på dette. For eksempel fremgår følgende under påstander knyttet til sceneopptreden:

«KPMG har intervjuet 3 tidligere proffer i perioden 2018-2022 som beskriver at de selv har følt seg presset til å si ting på scenen som de ikke har følt seg komfortable med».

I delen av det forelagte faktagrunnlaget som omhandler det psykososiale arbeidsmiljøet er dette riktignok noe mer utfyllende beskrevet.

Etter Hjorts vurdering oppfyller ikke dette retten til kontradiksjon, verken etter alminnelige prinsipper for gransking eller saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven. Innsyn er en forutsetning for å kunne imøtegå den argumentasjonen granskerne vil bygge sine vurderinger på. I denne saken er imidlertid verken omfanget eller innholdet av den informasjonen det gis innsyn i tilstrekkelig til at styreleder og tidligere daglig leder forsvarlig kunne ivareta Forandringsfabrikkens interesser. Basert på faktagrunnlaget var det ikke mulig å ta stilling til hva som utgjorde det faktum KPMG ville bygge sine vurderinger på. Det dreide seg om en rekke udokumenterte medieuttalelser, som ikke underbygges nærmere enn at KPMG hevder at noen få tidligere ansatte og proffer kjente seg igjen. Det fremgår heller ikke hvordan påstandene er forsøkt validert. Forandringsfabrikken har dermed ikke hatt en reell mulighet til å kommentere og imøtegå opplysninger av betydning for dens eget forhold, og har således ikke fått utøve kontradiksjon.

KPMG har begrunnet denne måten å fremstille faktagrunnlaget på med at forklaringene ble gitt anonymt. Dette kan imidlertid ikke begrunne at de berørte fratras retten til kontradiksjon. KPMG skulle da ha søkt å få verifisert de faktiske opplysningene gjennom andre, åpne kilder.

I tillegg finner vi grunn til å påpeke at KPMGs fremstilling og gjengivelse av kontradiksjonsprosessen i den løpende teksten, er uryddig. I rapportens punkt 3.4.2 «FFs svar på påstandene», 3.6.2 «FFs svar på påstandene om kritikkverdige forhold» og 3.7.2 «FFs svar på påstandene om kritikkverdige forhold» gjengir KPMG uttalelser gitt i samtaler med nåværende fagkonsulenter samt en uttalelse fra folkehøgskolen der proffcampene ble arrangert. Disse uttalelsene er gjengitt umiddelbart etter uttalelsene fra styreleder og tidligere daglig leder, gitt i forbindelse med kontradiksjonsprosessen, og fremstår dermed som en del av kontradiksjonen. Det som fremkommer i samtaler med fagkonsulentene og andre involverte er imidlertid en del av faktagrunnlaget, ikke kontradiksjonsprosessen. Denne fremstillingen er uheldig, da den er egnet til å gi leseren inntrykk av at det er funnet færre bevis som taler til fordel for Forandringsfabrikken enn det som faktisk er tilfellet. Fremstillingen er også egnet til å så tvil om KPMGs samlede bevisvurdering.

4.6 Overordnet om vurderingene i rapporten

4.6.1 Rettslig utgangspunkt

Rapporten er grunnlaget for de berørte og allmennhetens vurdering av granskernes arbeid. Rapporten er også ment å skulle være et beslutningsgrunnlag for Bufdir. Det fremgår av Bufdirs forhåndsvarsel til Forandringsfabrikken 16. desember 2022 at rapporten er brukt som grunnlag for et varsel om omgjøring av tilskuddsvedtak og krav om tilbakebetaling. Hensynet til undersøkelsens troverdighet og betydning som beslutningsgrunnlag tilsier at rapporten på en objektiv måte viser at alle momenter i saken er vurdert, samtidig som granskerne gir en grundig begrunnelse for sine standpunkter og de

vurderingene som er gjort.¹² Advokatforeningens retningslinjer punkt 8.1 angir følgende om innholdet i rapporten:

«En granskningsrapport skal inneholde en beskrivelse av det saksforhold utvalget er bedt om å utrede, samt utvalgets vurdering av dette saksforholdet i tråd med oppdragsgivers mandat.»

Dette er videre utdypet i kommentaren til punkt 8.1:

«Det er hensiktsmessig at granskningsrapporten redegjør for mandatet, herunder endringer og presiseringer i dette, samt granskningsutvalgets arbeid. Hvilke kriterier granskningsutvalgets funn er vurdert opp mot, bør også fremgå.

[...] Gode begrunnelser vil øke tilliten til konklusjonene i rapporten, og vil også medføre at utvalgets kritikk i større grad kan aksepteres eller at enkeltindivider i større grad kan forsones seg med kritikken. Begrunnelsesplikten representerer et grunnleggende krav til en forsvarlig saksbehandling.»

4.6.2 Vurdering

4.6.2.1 Overordnet

Rapporten inneholder en rekke vurderinger som ikke tilfredsstillende alminnelig aksepterte granskingsprinsipper. Vi vil belyse dette ved å trekke frem tre sentrale vurderinger i rapporten.

4.6.2.2 Rapportens punkt 3.3 – «Barn og unge og samtykke»

Innledningsvis i rapportens punkt 3.3 fremgår det at påstandene om kritikkverdige forhold relatert til samtykke hovedsakelig er rettet mot barn og unges deltakelse i scenepresentasjoner og foredrag.

KPMG konkluderer i punkt 3.3.3 med at det ikke er gitt tilstrekkelig informasjon, og at det ikke er innhentet dekkende samtykker. KPMG skriver ikke i klartekst hvilke normer de mener er brutt. Vi legger imidlertid til grunn at KPMG viser til personvernforordningens (GDPR) krav om behandlingsgrunnlag etter artikkel 6 (eventuelt artikkel 9), samt retten til informasjon etter artikkel 13 og 14. KPMG lister opp ni informasjonstyper som de konkluderer med mangler. Listen er i stor grad sammenfallende med ordlyden i personvernforordningen artikkel 13. KPMG henviser videre til en hovedregel om at barn ikke har rettslig handleevne når det gjelder behandling av personopplysninger, jf. vergemålsloven § 9.

KPMG bygger her på flere uriktige rettslige utgangspunkter. For det første vil denne typen opplysninger gjelde «personlige tilhøve», slik at det er barneloven § 30, ikke vergemålsloven § 9 som gir foreldrene rett og plikt til å ta avgjørelser på vegne av barnet, jf. vergemålsloven § 1 første ledd siste punktum. Større betydning har det at KPMG uriktig legger til grunn en forutsetning om at muntlige foredrag faller inn under personvernregelverkets saklige anvendelsesområde.

Personopplysningsloven og GDPR får anvendelse på «helt eller delvis automatisert behandling av personopplysninger» og på «ikke-automatisert behandling av personopplysninger som inngår i eller

¹² Se NOU 2009: 9 punkt 31.2

skal inngå i et register», jf. personopplysningsloven § 2 og GDPR artikkel 2 nr. 1. Muntlig deling av personopplysninger, herunder deling av personopplysninger om seg selv eller andre fra en scene, er verken automatisert eller inngår i et register, og rammes derfor ikke av personvernregelverket. Med mindre foredragene ble tatt opp på film eller lydopptak, faller de dermed i sin helhet utenfor det regelverket KPMG har konkludert med at er brutt.

4.6.2.3 Rapportens punkt 3.4 – «Barn og unges trygghet i forbindelse med scenepresentasjoner og foredrag»

Innledningsvis i punkt 3.4 redegjør KPMG slik for påstandene som behandles:

«I artikler i media i perioden mai og juni beskriver en rekke tidligere unge proffer og ansatte opplevelser av utrygghet knyttet til scenepresentasjoner. Det påstås at unge ble bedt om/presset til å fortelle personlige sensitive opplysninger om seg selv og egen familie på scenen som de i etterkant har angret på, at unge ble presset av ansatte til å delta på scenen selv om de sa de ikke følte seg friske og at unge ble kjeftet på bak scenen.»

Det fremgår ikke hvilken norm eventuelle funn knyttet til påstandene skal vurderes opp mot, herunder hva KPMG legger i «trygghet».

KPMG redegjør deretter for det faktum de legger til grunn for vurderingen, både det som underbygger påstandene og «FFs svar på påstandene». Dette gjøres ved å gjengi en rekke sitater fra artikler i media, samtaler med tidligere og nåværende proffer og ansatte, spørreundersøkelsen samt uttalelser fra styreleder under kontradiksjonsprosessen. I tillegg vises det til det skriftlige varselet fra juni 2022, som gjaldt et forhold før 2018, altså utenfor KPMGs undersøkelsesperiode.

Etter vår vurdering foreligger det en rekke mangler ved denne faktumbeskrivelsen. Som redegjort for i punkt 4.5.2 over, har det for eksempel ikke funnet sted en tilfredsstillende kontradiksjonsprosess. Sitatene inneholder videre en rekke karakteristikk og beskyldninger, uten at disse underbygges eller forklares nærmere. Eksempelvis fremgår følgende på side 29:

«Hvis en proff sender melding to timer før et foredrag om at han/hun ikke kan komme fordi han/hun er syk så sender MS en melding til NN. NN overtaler så ungdommen til å komme ved å spille på skyldfølelsen til ungdommen slik at ungdommen stiller opp, selv om ungdommen har sagt han/hun er syk. Jeg har sett MS snakke til ungdommer som senere bryter ut i gråt og deretter må trøstes av NN eller andre ansatte.»

Det fremgår ikke om KPMG har fått denne beskrivelsen bekreftet fra «NN». Det er videre uklart hva som ligger i begrepet «spille på skyldfølelsen» og hva som var grunnen til at de aktuelle ungdommene brast i gråt. Det er en svakhet ved rapporten at denne typen påstander ikke er søkt avklart eller kommenteres nærmere.

Når det gjelder selve vurderingen, er denne inntatt i rapportens punkt 3.4.3. Her fremgår blant annet:

«KPMGs syn er at opplevelsene i perioden 2018-2022 beskrevet av tidligere proffer og ansatte i intervjuer og skriftlige tilbakemeldinger til KPMG fremstår som reelle og troverdige opplevelser. KPMG noterer et tydelig mønster i beskrivelsene vi har mottatt fra de tidligere

ansatte og proffer. KPMG mener det er sannsynliggjort at en rekke barn og ungdom har opplevd og faktisk har blitt utsatt for et urimelig press i perioden 2018-2022. [...]»

KPMG finner de konkrete påstandene «sannsynliggjort», uten å redegjøre for hvordan de har vurdert bevisene i den forbindelse eller hvilket beviskrav de har lagt til grunn. KPMG beskriver for eksempel ikke hvordan de vurderer informasjonen de fikk fra nåværende ansatte og proffer, som alle forklarte at de ikke kjente seg igjen i de fremsatte påstandene. KPMG behandler heller ikke betydningen av arbeidsmiljøundersøkelsen fra 2021, der det fremgår at 98 % av de spurte opplevde det som trygt eller trygt nok å delta på aktiviteter i regi av Forandringsfabrikken og 85 % mente det gikk fint for de voksne hvis det var noe de ikke ville fortelle.

Videre skriver KPMG at funnene «fører seg inn i rekken av situasjoner der FFs opplegg ikke var på de sårbare barnas premisser», uten at dette underbygges nærmere. Etter vår vurdering har KPMG unnlatt å foreta en fullstendig og selvstendig kontroll av faktum, men har i stedet basert seg på en ubegrunnet vurdering av de samlede bevisene. I tillegg unnlater KPMG å redegjøre for hvilken norm faktum er vurdert opp mot, eller hva som menes med at barn og unge har vært utsatt for et «urimelig press».

Samlet er det vår vurdering at KPMGs konklusjon bærer preg av synsing uten forankring i de faktiske forholdene KPMG selv beskriver, og uten at vurderingene og konklusjonen er knyttet opp mot en (rettslig) norm.

4.6.2.4 Rapportens punkt 3.5 – «Barn og unges trygghet i et «kollektiv» der FF har kontrakt med huseier frem til september 2019»

Innledningsvis i punkt 3.5 redegjør KPMG slik for påstandene som behandles:

«I artikkel i Psykologisk.no datert 31.5.2022 beskriver flere tidligere unge proffer opplevelser av utrygghet i et «kollektiv» der FF har kontrakt med huseier. Det påstås:

- 1) At enkelte av de unge som bodde der ruset seg. Flere unge opplevde dette som utrygt og meldte fra til ansatte i FF.
- 2) At enkelte unge med psykiske lidelser som trengte behandling bodde der. Flere unge opplevde dette som utrygt og meldte fra til ansatte i FF.»

KPMG konkluderer i punkt 3.5.4 med at unge i kollektivet har opplevd «kritikkverdige hendelser», at det er «kritikkverdig at FF ikke tok tak i bekymringsmeldingene fra de to unge i kollektivet på en bedre måte» samt at oppsigelsen av leiekontrakten «kan forstås som en ulovlig gjengjeldelse mot varsling etter arbeidsmiljølovens § 2 A-1 eller som en etisk kritikkverdig behandling av en tidligere proff», jf. også rapportens punkt 5.1.3 som behandler dette.

Når det gjelder de «kritikkverdige» hendelsene i leiligheten, unnlater KPMG å redegjøre for hvilken norm faktum er vurdert opp mot. Som det fremgår av faktumbeskrivelsen i punkt 3.5.1 og 3.5.2, var de som bodde i leiligheten over 18 år. Det forhold at voksne personer opplever rus i det kollektivet de bor i, samt at andre beboere har sex foran dem, kan vanskelig subsumeres under en rettsregel der Forandringsfabrikken er pliktsubjekt. KPMG har i det hele tatt unnlatt å redegjøre for hvorfor Forandringsfabrikken skulle være ansvarlig for forholdene i kollektivet. Det ble inngått leieavtaler

mellom Forandringsfabrikken og huseier, og beboerne betalte husleie. Etter vår vurdering må leieforholdet derfor vurderes på samme måte som ethvert annet leieforhold, der utleier står uten ansvar for hva som skjer leietakerne imellom. I det minste burde dette vært vurdert av KPMG. Det er videre uklart hva KPMG legger i at Forandringsfabrikken har «bidratt økonomisk» til kollektivene, og hvilken betydning dette har.

Basert kun på punkt 3.5.4 er det vanskelig å forstå hvilket varsel det siktes til når KPMG skriver at

«måten varselet/bekymringsmeldingen ble håndtert på innebar en kritikkverdig risikovurdering der hensynet til å verne daglig leder mot kritikken i bekymringsmeldingen har veid tyngre enn hensynet til å løse de forhold det ble varslet om og fremfor alt hensynet til den de som varslet om mulige kritikkverdige forhold».

Sitatet må imidlertid leses i sammenheng med følgende uttalelse i rapportens punkt 5.1.3:

«FFs leiekontrakt med huseier ble avsluttet av FF i august 2019. Dette var kort tid etter at en av de to unge som bodde i kollektivet meldte fra om kritikkverdige forhold i FF til daværende styreleder i en SMS den 23.07.2019. Det ble meldt fra om forholdene i kollektivet og om flere andre mulige kritikkverdige forhold, herunder MS sin ledelse av virksomheten og forhold som senere ble tatt opp av Arbeidstilsynet. Behandlingen av denne meldingen og spørsmålet om dette var et varsel eller ikke, vil bli vurdert nedenfor i forbindelse med avsnittet om styrets håndtering av påstander om kritikkverdige forhold, jfr. avsnitt nedenfor.»

KPMGs vurdering fremgår deretter av rapportens punkt 5.5:

«FF har nå fått på plass en varslingsordning som tilfredsstillende regelverket. Dette har ikke vært tilfredsstillende tidligere, dvs. i perioden 2018-2022 som undersøkelsen gjelder.»

Hjort finner ikke grunn til å se nærmere på dette, all den tid Forandringsfabrikken nå har fått på plass varslingsrutiner. Det er imidlertid grunn til å stille spørsmål ved hvorfor KPMG tar opp denne problemstillingen når de ikke foretar en fullstendig vurdering av den.

Når KPMG avslutningsvis reiser problemstillingen om avslutningen av leieforholdet for boligen utgjør ulovlig gjengjeldelse etter varsling i arbeidsmiljølovens forstand, bygger dette antakelig på en uriktig rettsanvendelse. Ulovlig gjengjeldelse forutsetter at vedkommende som varslet er omfattet av varslervernet i arbeidsmiljøloven. Dette er verken vurdert eller problematisert i KPMGs rapport. Det er heller ikke foretatt en nærmere vurdering av om oppsigelsen av leieavtalen i sin karakter kan utgjøre gjengjeldelse etter arbeidsmiljøloven, da leieforholdet uansett ikke hadde sammenheng med et eventuelt arbeidsforhold. Det kanskje mest problematiske er uansett at KPMG *ikke* konkluderer, men uttaler følgende i punkt 5.1.3:

«KPMGs vurdering er at dette enten kan forstås som en ulovlig gjengjeldelse mot varsling etter arbeidsmiljølovens § 2 A-1 eller som en etisk kritikkverdig behandling av en tidligere proff. Ut fra KPMGs mandat er det ikke nødvendig å ta endelig stilling til dette.»

Med denne omtalen lar KPMG en potensielt alvorlig påstand (at det foreligger ulovlig gjengjeldelse eller etisk kritikkverdig behandling av en tidligere proff) stå åpent. Den som en anklage er rettet mot, har krav på beskyttelse av sine rettigheter. Det vil normalt tilsi at anklagen enten bekreftes eller avkreftes etter en forsvarlig bevisvurdering. Når det uansett ikke er nødvendig for KPMG å ta stilling til dette, er det svært betenkelig at KPMG likevel mener at det enten har skjedd et lovbrudd eller en etisk kritikkverdig handling.

Det er ellers uklart hva som menes med «etisk kritikkverdig behandling». Det er uansett uheldig at KPMG bruker et slikt negativt ladet begrep, uten å foreta en nærmere vurdering.

Et annet eksempel på at KPMG anvender slike negativt ladede begreper er når de avslutningsvis i punkt 3.5.4 skriver at den «ene av de to unge beskriver et selvmordsforsøk rett etter» at Forandringsfabrikken avslutter leieforholdet. Det er kritikkverdig at KPMG ikke kommenterer tilknytningen til Forandringsfabrikken nærmere. Måten dette er beskrevet på i rapporten kan gi leseren et inntrykk av at avslutningen av leieforholdet førte til et selvmordsforsøk, noe som i så fall er en svært alvorlig anklage.

Det bemerkes for øvrig at KPMGs bevisvurdering også under dette punktet fremstår som ubegrunnet.

4.7 Oppsummering

Gjennomgangen i punkt 4.1 til 4.6 viser at undersøkelsen ikke er gjennomført i henhold til alminnelig anerkjente prinsipper for granskingsarbeid. Etter vår vurdering oppfyller ikke undersøkelsen de kravene som stilles til forsvarlig saksbehandling og ivaretagelse av de berørtes rettigheter i denne typen undersøkelser. Undersøkelsen synes heller ikke å ha tatt hensyn til at funnene og KPMGs vurderinger kan lede til enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Dette skjerper kravene til undersøkelsen ytterligere.

Mest alvorlig er at retten til kontradiksjon ikke ivaretas, at KPMG ikke redegjør for hvilke regler om bevisvurdering og bevisbyrde de legger til grunn, og at KPMG i svært mange tilfeller ikke redegjør nærmere for hvilke normer de vurderer faktum opp mot. KPMGs vurderinger bærer derfor gjennomgående preg av å være «synsing».

Videre er det grunn til å nevne at rapporten gjennomgående bruker negativt ladede ord og begreper, og gjengir sitater med anklager og til dels alvorlige påstander rettet mot Forandringsfabrikken og navngitte medarbeidere uten at disse er nærmere vurdert og enten avkreftet eller bekreftet etter en forsvarlig bevisvurdering. Det innebærer at KPMG lar det stå åpent om det er grunnlag for anklagen eller ikke. Disse forholdene er egnet til å gi leseren inntrykk av at det er funnet bevist flere alvorlige forhold enn det det er holdepunkter for, og det bidrar generelt til unødvendig negativ omtale av berørte.

Samlet sett gir rapporten et svært begrenset beslutningsgrunnlag for Bufdir. Den manglende bevisvurderingen og den ensidige vektleggingen av påstander fra anonyme kilder uten at disse er verifisert av åpne kilder, gjør at konklusjonene i rapportens kapittel 3 ikke forsvarlig kan legges til grunn som bevist. Dersom Bufdir skal legge rapporten til grunn, må Bufdir gå gjennom faktagrunnlaget og eventuelt foreta de undersøkelsene som KPMG ikke har gjort. Bufdir må også selv ta stilling til om de forholdene som er omtalt i KPMGs rapport oppfyller det alminnelige beviskravet i forvaltningsretten,

da rapporten er en del av forberedelsen til enkeltvedtak med store konsekvenser overfor Forandringsfabrikken. Det vises i denne sammenheng til at Bufdir har et selvstendig ansvar for å opplyse saken, jf. forvaltningsloven § 17.